

Titel: Forste Afsnit.

Citation: "Forste Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r02-shoot-chptrd1e4982.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1876

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Forste Afsnit.

Om Domstolenes Ordning.

Forinden Bestemmelserne i de enkelte Kapitler udvikles, stal en Oversigt gives over Hovedtrækkene i den foreslåede Ordning af Domstolene.

De nuværende Retter i 1ste Instants såvel, i som udenfor Kjøbenhavn bortfalde. Hele Riget inddeles i 6 Landsret skred fe, hver med sin kollegialt besætte Net (Landsret), nemlig:

1. Den nordsjællandske Landsret for Staden Kjøbenhavn og Kjøbenhavns, Frederiksborg, Holbæk samt Bornholms Amter med Sæde i Kjøbenhavn.
2. Den sydsjællandske Landsret for Sorø, Præstø og Maribo Amter med Sæde i Vordingborg.
3. Den fynske Landsret for Fyens Stift med Sæde i Odense.
4. Den nordjydske Landsret for Ålborg, Hjørring og Randers Amter med Sæde i Ålborg.
5. Den mellemjydske Landsret for Viborg, Thisted og Ringkjøbing Amter med Sæde i Viborg.
6. Den sydjydske Landsret for Vejle, Århus og Ribe Amter med Sæde i Vejle.

Landsretterne påkjende som 1ste Instants (i Strafferetsplejen tildels under Medvirkning af Rævninger) alle Domssager, som ikke undtagelsesvis ere henlagte til Underretterne eller særlige Retter. Under Landsretternes Domsmyndighed er fremdeles indbefattet Påkjendelse i 2den og ordentligvis sidste Instants af de til Underretterne henlagte Domssager og øvrige judicielle Forretninger, førsåvidt Retsmidler kunne anvendes i Sagen. Endelig kan Foretagelse af Forundersøgelse og andre akcessoriske Retsbehandlinger i Straffesager, hvis Påkjendelse horer under Landsretten, undtagelsesvis overdrages til et Medlem af denne. — Landsretterne bestå med Undtagelse af den nordsjællandske, som tæller 16 Medlemmer, hver af en Formand og 8 andre Medlemmer foruden det fornødne Skriverpersonale. Doms Afsigelse ved Landsretterne udkræver i Almindelighed 5 Dommere. Til Sagernes Behandling består der ved hver Landsret foruden Hovedafdelingen en særlig Afdeling (ved den nordsjællandske Landsret to særlige Afdelinger), under hvilken de Sager, som ind-bringes for Retten i Henhold til Lov om Strafferetsplejen, ere henlagte. De særlige

Afdelinger holde regelmæssig tilbagevendende Samlinger, den nordsjællandske Landsrets første særlige Afdeling een Gang i løbet af hver Måned i Kjøbenhavn, de øvrige særlige Afdelinger een Gang hver tredie Måned på forskjellige Steder i Landsretskredsen. I disse Samlinger skulle Straffesager, der ere henviste til Hovedforhandling med Nævninger, behandles, medens andre til Hovedforhandling henviste Straffesager kunne foretages såvel i de regelmæssige Samlinger som i den særlige Afdelings Møder ved Rettens Sæde mellem Samlingerne.

Landsretskredsene inddeles i Under retskredse, af hvilke een, omfattende Kjøbenhavn og Københavns Amtsrådskreds, henlægges under Kjøbenhavns Stadsret, der består af en Formand og 12 andre Medlemmer og be» handler de til den henlagte Sager gennem 12 Kamre, hvert beklædt af en enkelt Dommer. De øvrige Underretskredse, hvis grænser ikke ere fastsatte i Forslaget, men hvis Antal formenes at måtte falde mellem 50 som Minimum og 58 som Maximum, underlægges By- og Herredsretter, hver bestående af en Dommer og en Retsskriver. Underretternes Virkekreds omfatter Påkjendelse i 1ste Instants af de Domsfager, som ifølge de tvende Lovudkast om Retsplejen særligt ere henlagte til dem, Ledelse af Forundersøgelsen i Straffesager, Fogedforretninger, Skifteforvaltning i det Omfang, som Lovudkastet om den borgerlige Retspleje bestemmer, samt Bestyrelse af Thinglæsningsvæsenet og Nota- rialsorretninger. Endvidere er Varetagelsen af enkelte af de administrative Forretninger, som efter den gjældende Ret ere henlagte til Herredsfogden, Birkedommeren eller Byfogden, undtagelsesvis forblevet hos Underretterne (§ 25 Litr. d og cl), medens disse iøvrigt ere fritagne for den Underdommerne hidtil påhvilende Forvaltningsvirksomhed, derunder navnlig Politivæsenet.

Instantsernes Antal indskrænkes til to. De nuværende Landsoverretter i Kjø- benhavn og Viborg bortfalde. Derimod vedbliver Højesteret med det samme Antal Dommere som hidtil at være øverste Instants i alle Sager med de Begrænsninger, som

følge af de i Lovudkastene om Retsplejen nærmere givne Regler om Påankens Gjenstand

og Indhold. I Sagers Afgjørelse ved Højesteret deltage, forfåvidt intet Andet særlig er foreskrevet, mindst 9 Medlemmer af Retten. — Ordentlige Medlemmer af Højesteret kunne for et Tidsrum af 5 År ad Gangen beskikkes til Formænd for Landsretters særlige Afdelinger under disses regelmæssige Samlinger. Hvad angår særlige og ekstraordinære Retter, forbliver det med Hensyn til Rigsrettens, Sessionernes, de geistlige og mi-litære Retters Ordning ved de gjældende Regler. Derimod bortfalder Sø- og Handelsretten i Kjøbenhavn; men i Stedet herfor træder efter Udkastet den Ordning, at den nordsjællandske Landsret og Kjøbenhavns Stadsret i Sø- og Handelssager tiltrædes af Sø- og handelskyndige Dommere, for en lignende Til kaldelse af Sø- og handelskyndige Dommere også ved andre Retter åbner Udkastet Vejen. Endelig bortfalder Regjeringens Net til, udenfor den militære Retspleje, at anordne ekstraordinære Retter, dog med Forbehold af den bestående Adgang til undtagelsesvis at overdrage Konkursboers Behandling til Skiftekommissarier.

Som allerede antydet i de indledende Bemærkninger til Udkastet er nødvendigheden af den gennemgribende Omordning, der så ledes er bragt Forslag, navnlig begrundet i den i Kommissionens Lovudkast angående Rettergangsmåden gennemførte Grundsætning, at den Ret, der dommer i Hovedsagen, selv umiddelbart må se og høre Vidnerne og de andre Beviser i Sagen (Mundtligheds- eller rettets Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse i Henseende til Bevisførelsen), og denne Grundsætnings Konsekvenser i Henseende til Retsmidlerne. Når det i Overensstemmelse hermed må fastholdes, at Appel i egentlig forstand er umulig overfor den i første Instants trufne Afgjørelse af Bevisspørgsmålet, og at det som Negel heller ikke kan tilstedes Parterne at forhandle Sagen fra ny af for overordnet Ret, er det indlysende, at Houedvægten må lægges på Sagens Behandling i første Instants, så at

der allerede på dette Trin bor tilvejebringes al den Betyggelse for en retfærdig Afgjørelse, som det overhovedet er muligt for Staten at yde. Dette Hensyn påvirker ikke blot Procesmådens Indretning, men må også udøve sin Indflydelse på Retsorganisationen I skarp Modsætning til det bestående System, der ved en udstrakt Adgang til Appel søger at bøde på de Ulemper, som følge af Underretternes mindre betryggende Organisation, fører den nye Rettergangs Princip til at give Domstolene i Første Instants en sådan Indretning, at de frembyde tilstrækkelig Garanti for, at den endelige upåankelige Afgjørelse af Bevisspørgsmålet kan betroes dem. Derfor er det en Nødvendighed, at kollegiale Domstole blive de egentlige Bærere af Retsplejen i Første Instants. Ved regelmæssig at henlægge Retssagers endelige Afgjørelse til en Enkeltdommer vilde man opgive en Garanti, som det i alle civiliserede Stater er blevet anset nødvendigt at fastholde under en eller anden Form. Allerede det flyg- tigste Blik vil vise, at en sådan Ordning vilde falde langt under Lavmålet af de Fordringer, der må stilles til Reorganisationen, når Borgernes Rettigheder skulle være blot nogenlunde betryggede*). Tages det derhos i Betragtning, at den hos os bestående og fra gammel Tid nedarvede Ret giver Adgang til at få enhver ikke ganske ubetydelig Retssag prøv?t i sin Helhed af to kollegialt besatte Instantser, kan det få meget mindre drages i Tvivl, at man ved Indførelsen af et Rettergangssystem, som med Hensyn til Bevisspørgsmålets Afgjørelse

kun kjender een Instants, må kræve dennes kollegiale Besættelse. Medens det herefter tor betragtes som unødvendigt på dette Sted at gå ind på en nærmere Udvikling af de Fortrin, kollegiale Domstole iøvrigt frembyde overfor Enkeltdommere, skal det derimod fremhæves, at den Sikkerhed i Retsplejen, som en kollegial Organisation af Domstolene kan og bor give, ikke er vundet blot derved, at flere Dommere kaldes til at deltage i Sagerne Afgjørelse. Navnlig er det klart, at den fulde Garanti ikke kan opnåes gennem Retter, hvis Medlemmer kun periodisk troede sammen til Kollegialretssagers Behandling, men iøvrigt hver for sig have andre forskelligartede Forretninger. Først da vil Kollegialsystemets Fortrin ret kunne gjøre sig gjældende, når de Retter, gennem hvilke det virker, organiseres som faste, stående Institutioner, besætte med Dommere, som særligt egne sig for den dømmende Retspleje og udelukkende anvende deres Kræfter på denne. Kun under disse Forudsætninger vil der udvikle sig den rette Samarbejden og den Tradition ved Retten, som er en så væsentlig Støtte for Retsplejens Sikkerhed og Pålidelighed. Ligesom Udkastet i Overensstemmelse hermed har indrettet de kollegiale Retter i Første Instants som faste Domstole med et særskilt Dommel personale (Landsretter), således kræver det fremdeles en nogenlunde rundelig Besættelse af disse for at gjøre det muligt, at et ikke ganske ubetydeligt Antal Dommere kan deltage i hver enkelt Sags Behandling, en Fordring, der navnlig må fastholdes som Betyggelse for Bevisspørgsmålets grundige og alsidige Prøvelse. Idet der forøvrigt med Hensyn til Landsretternes nærmere Indretning må henvises til det følgende, skal endnu kun bemærkes, at de ovenfor angivne Fordringer til deres Organisation gjøre sig gjældende såvel i Strafferetsplejen som i den borgerlige Retspleje; thi de Følge af et for begge Dele af Processen fcelles Princip. Særligt fremhæves, at Nævningeinstitutionens Anvendelse i visse Straffesager ikke gjør den foreståede kollegiale Organisation af Første Instants unødvendig for Strafferetsplejens Vedkommende. Dels vil det hverken ifølge principielle Betragtninger være rigtigt eller af

praktiske Hensyn muligt at udstrække Nævningesagerne Område få vidt, at alle de øvrige Straffesager kunne henvises til Enkeltdommere, dels vil der selv i Nævningesager altid blive meget vigtige Spørgsmål, ved hvis Afgjørelse der må stoles på de retskyndige Dommere. Dette gjælder for det første om Strafudmålingen, der alene tilfalder dem. Men dernæst have de retskyndige Dommere også med Hensyn til Afgjørelsen af Spørgsmålet om den Sigtedes Skyld, en særdeles vigtig medvirkende Rolle. Ifølge det

Synspunkt, hvorfra Straffeprocudkastet ordner Nævningeprocessen, skal nemlig Anvendelsen af nævn ikke berøve den Anklagede noget af den Garanti, som Afgjørelse ved retskyndige Dommere frembyder, men tilvejebringe en yderligere Betyggelse imod en Domfældelse på utilstrækkeligt Grundlag. Herefter tilfalder der da også i Nævningesager de retskyndige Dommere en Medvirkning ved Bevisprøvelsen, der gjør det umuligt at opgive den Betyggelse, der ligger i en kollegial Besættelse as Dommerbænken.

Når hensees til de store Kræfter i forskellige Retninger, hvorpå Organisationen af de kollegiale Retter i Første Instants gjør Krav, er det indlysende, at der kun vil kunne oprettes et meget begrænset Antal, og at der som Følge heraf må tildeles hver enkelt Landsret en særdeles udstrakt Retskreds. Allerede af denne Grund vil Behandlingen ved Landsretterne blive altfør besværlig og kostbar i så« danne Sager, hvis Gjenstand er af mindre Betydning. Ligesom Rettergangslovene for disse Sager anordne en simplere Procedure end den almindelige i det Ojemed at bane Vej til en så hurtig og billig Afgjørelse som mulig, således fore de samme Hensyn På Retsorganisationens Område til at henlægge Småsagers Behandling til forregne, for mindre Retskredse organiserede Domstole (Underretter), beklædte af Enkeltdommere. Sådanne Retter frembyde ganske vist kun en ufuldkommen Garanti for Sagernes rigtige Afgjørelse, men findes desuagtet næsten allevegne ved Siden af de kollegiale Retter i første Instants og kunne heller ikke undværes hos os. Vel må der af Hensyn til Underretsbehandlings Ufuldkommenhed som Regel åbnes den Part,

der er misfornøjet med Underdommerens På- kjendelse af Sagen, Adgang til at procedere den fra ny af ved Landsretten og således erhverve en ligeså betryggende Afgjørelse som den, der i større Sager opnåes strar ved den første Rets Behandling. Men da Erfaringen viser, at Parterne i de fleste Småfager flå sig til Ro ved Underrettens Dom, vil Under-retsbehandlingen desuagtet have sin store Betydning. Endelig fremhæves, at det her omhandlede Led i Retsorganisationen også fra en anden Side betragtet viser sig at være nødvendigt for Retsplejen, idet der udenfor Domssagerne er et stort Antal judicielle Forretninger, som dels på Grund af Afstands-førholdene dels af Hensyn til, at de efter deres Beskaffenhed i Almindelighed udføres bedst af en Enkeltmand, ikke bør henlægges til de kollegiale Retter, men naturlig Tilfælde Underdommeren f. G,r. Forundersøgelse i Straffesager, Skifteforvaltning og Fogedforretninger.

Medens Udkastet i Overensstemmelse med Foranstående kræver et dobbelt System af Retter i første Instants (Landsretter og Underretter), vil der på den anden Side i den nye Ordning kun være Trang til een Appel-instants. Ligesom det i Sager, der påkjendes af Landsretten i første Instants, åbenbart vil være tilstrækkeligt, at den begrænsede Prøvelse af Landsretsdomme, som er forenelig med Umiddelbarhedsgrundsætningen, kan finde Sted een Gang for en Ret, hvis Besættelse frembyder særlige Garantier, således vil der i Henseende til Underretssager, som ere indankede for og afgjorte ved Landsretten, kun rent undtagelsesvis være Grund til at tilstede videre Påanke. Der vil således ingen Vanskelighed være ved at famle alle Landsretterne under een Appelret (Højesteret), der altså tillige vil tjene til at bevare den Retsenhed, som i større Retsterritorier med flere sideordnede Appel-retter må søges opnået ved en særligt herpå beregnet Overinstants.

Endnu bemærkes, at det ikke i Kommissionen har været Gjenstand for Meningsulighed, at en Rettergangsmåde, som gennemfører Mundtlighedsprincipets Konsekvenser på Bevisførelsens Område nødvendig forudsætter en på Grundsætningerne i det forelig-

gende Udkast bygget Domstolsorganisation og navnlig gjør Krav på kollegialt organiserede Retter i første Instants. Det samme langt overvejende Flertal i Kommissionen, som har anset det for rigtigt at indføre en på Umiddelbarhedssystemet hvilende Procesmåde, har derfor også i Hovedtrækkene bifaldet*) den gennemgribende Omdannelse af den nuværende Retsorganisation, som Udkastet indeholder. Om at bygge på den bestående Ordning af Domsmagten og navnlig på de nuværende Retter i Første Instants blot med de Forandringer, som Indførelsen af Nævn og Rets-plejens Adskillelse fra Forvaltningen må medføre, har der i Kommissionen alene været spørgsmål fra det af enkelte Medlemmer fastholdte Synspunkt, at Mundtlighedsprincipet i den nye Rettergangsmåde nærmest kun skulde gennemføres, forsåvidt angår den egentlige Pladering, men derimod ikke eller i al Fald kun ufuldstændig bringes til Anvendelse på Bevisførelsens Område. Idet der med Hensyn til denne Modsætning må henvises til de.i nærmere Udvikling, der er givet i Motiverne til de tvende Lovudkast om Retsplejen**), stal her kun fremhæves, at der selv under Forudsætning af en således begrænset Mundtlighed kan anføres vægtige Hensigtsmæssig-hedshensyn for ikke i den nye Proces at bygge på den gamle Retsorganisation. Navnlig synes det klart, at Påkjendelsen af alle betydeligere Sager allerede i Første Instants bør henlægges til kollegialt sammensætte Retter. Thi da det ikke kan påregnes, at Parterne

i sådanne Sager ville flå sig til Ro ved en Enkeltdommers Afgjørelse, men netop som Regel må forudsættes, at de ville benytte den frie Adgang til at procedere Sagen påny for overordnet Ret, der ifølge Mundtlighedsprincipet må stå dem åben, vil i disse Tilfælde Underretsbehandling ved en Enkeltdommer i Almindelighed blive et unyttigt Skridt, der kun Medfører Tidsspilde og Omkostninger så vel for Parterne som for det Offentlige. Det vil derfor også findes, at der selv i de Lande, hvor Mundtlighedsprincipet ikke har gennemtrængt Bevisførelsen, men alene gjør sig gjældende med Hensyn til den egentlige Plædering, næsten allevegne er indrettet kollegiale Domstole i Første Instants til Påkjendelse af de betydeligere Sager.

Hvad angår Stoffets Ordning i nærværende Afsnit, er en Oversigt over Rigets Inddeling i retslig Henseende stillet i Spidsen for dette (Kapitel I.) Derefter Følge i Kapitel II. Hovedbestemmelserne om de forskellige Retters Organisation og Virkekreds. Endelig gives der i Kapitel III. Forskrifter om Beskikkelsen af Dommere, Retsskrivere og det underordnede Personale ved Retterne samt om Dommeres og Retsskriveres Ansvar for deres Embedshandlinger og den Tilsynsmyndighed, de ere undergivne.